

Norberto Černiausko ir Mindaugo Nefo

5 kl. istorijos vadovėlio II d. recenzija („Baltų lankų“ vadovėliai“, 2023)

Istorijos vadovėlio 5 klasei (antros dalies) tekstinė ir vaizdinė medžiaga pritaikyta siekti dalyko bendrojoje programoje įvardytų tikslų ir uždavinių, ugdyti dalyko bendrojoje programoje apibrėžtas mokinių kompetencijas. Atliepia programose aprašytus pasiekimų lygius ir skatina naudoti įvairius mokymosi metodus. Nepastebėta fakto ir dalyko klaidų, turinys parengtas remiantis patikrintais ir patikimais šaltiniais. Vadovėlio ir mokymo priemonės turinyje nėra diskriminavimo ir propagavimo lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindų.

Vadovėlio ir mokymo priemonės turinyje pateikiami situacijų, įvykių, reiškinių, procesų, asmenybių veiklos aprašymai, iliustracijos, užduotys nepažeidžia asmens teisių ir laisvių, nėra neigiamų ar kitokių lyčių stereotipų, mergaitės ir berniukai, moterys ir vyrai vaizduojami nešališkai. Vadovėlio turinys atitinka dalyko bendrojoje programoje nustatytus tikslus ir uždavinius bei mokymosi turinį. Kiekviename skyriuje yra skirtingo ir įvairaus tipo sudėtingumo užduočių, atitinkančių dalyko bendrojoje programoje apibrėžtus pasiekimų lygių požymius. Yra užduočių, padedančių mokiniui suprasti sąvokas, asmenybes. Yra grafikų, schemų, lentelių, paveikslėlių, nuotraukų.

Vadovėlis parašytas suprantama, nesudėtinga ir įtraukiančia kalba 5 klasės mokiniams. Yra integracijos su lietuvių, anglų kalbomis, daile, muzika, geografija, gamtos mokslais. Vadovėlis parašytas pilnai atitinkant naujas bendrojo ugdymo programas, suskirstytas į skyrius pagal programos punktus.

Vadovėlyje yra naujų ir išplėstų temų, kurių nebuvo anksčiau. Iliustracijos, užduotys ir tekstas atitinka keliamus reikalavimus vadovėlio leidybai.

Pirmame skyriuje „Pirmieji Lietuvos gyventojai“ galima pridėti daugiau vizualizacijos apie Lietuvos priešistorę, paminėti, kad mamuto kaulai rasti Antakalnyje, Kalnų parko teritorijoje. Antrame skyriuje „Lietuva iki valstybės“ pasitikslinti apie autorių, kuris pirmasis paminėjo „baltų“ terminą. Galima praplėsti apie dievo Perkūno įtaką senovės lietuvių mitologijoje. Trečiajame skyriuje „Mindaugas – Lietuvos kūrėjas“ džiugu matyti, kad įvertinamas istorijos profesorius Edvardas Gudavičius, pateikiami jo tyrinėjimai viduramžių Lietuvos istorijai, pabrėžiama Liepos 6-osios, Mindaugo karūnavimo, dienos reikšmė. Daug dėmesio skiriama karalienei Mortai ir jos įtakai

LDK. Ketvirtajame skyriuje „Į Lietuvos istoriją įžengia Gediminaičiai!“ išsamiai aprašomi Gediminaičiai ir jų valdymas. Rašant apie kunigaikštį Algirdą galima paminėti, kad jis turėjo net 20 vaikų nuo 2 žmonų ir per jų krikštą į stačiatikybę ir taikius dinastinius ryšius plėtė įtaką ir valstybę rusėnų žemėse. Laiko juosta iš esmės aiški ir išsami. Penktajame skyriuje „Jogailos ir Vytauto epocha: Laiko juostoje“ galima patikslinti, kad Jogaila tampa Lietuvos didžiuoju kunigaikščiu. Išsamiai, detalai aprašoma, įtraukiama mokinius galinti sudominti informacija, aktualijos iš šių laikų. Šeštajame skyriuje „Abiejų Tautų Respublika: bendra Lietuvos ir Lenkijos valstybė“ galima mokiniams paaiškinti, kas yra *prelatas*, nes gali kilti klausimų. LDK pareigybių paaiškinimai išsamūs ir aiškūs. Septintajame skyriuje „Garsiausios LDK giminės“ galima pridėti žemėlapi su pažymėjimais, kur valdė Radvilos, kur yra Nesvyžius, Biržai, Kėdainiai. Taip pat galima paaiškinti, kodėl Radvilos yra Rudasis ir Juodasis (plaukų spalva), Našlaitėlis (po tėvo mirties). Vertėtų pridėti skulptorių Martyną Gaubą, kuris sukūrė paminklą Jonui Karoliui Chodkevičiui. Vadovėlyje yra ir žemesnio, ir aukštesnio lygio užduočių. Skyriuje „Kova už valstybę ir jos padalijimai“ siūlyčiau pridėti ATR padalijimų lenteles su metais ir valstybėmis arba laiko juostas su padalijimais ir konstitucija, sukilimu. Skyriuje „XIX amžiaus sukilimai ir sukilėliai“ minimos sukilėlės Antanina Tamašauskaitė ir Marija Rašanavičiūtė, rodoma, kad ir daugiau moterų be Emilijos Pliaterytės kovojo prieš carinę Rusiją. Pateikiama XIX a. rekonstruktorių fotografija – puikus suaktualinimas. „Knygnešių ir daraktorių epocha“ temoje išsamiai ir detalai aprašyta apie knygnešius ir Spaudos draudimą, pateikiami tarpukario ir šių laikų leidiniai vaikams, kokybiškai palyginti „Aušros“ ir „Varpo“ leidiniai. „Vasario 16-osios Lietuvos kūrimas“ skyriuje pateikta labai išsami, dar jokiame istorijos vadovėlyje nematyta informacija apie moteris – mūsų valstybės kūrėjas. Skyriuose nuo pirmųjų okupacijų pateikiama kokybiška okupacijų lentelė, parodanti okupacijų etapus. Suaktualinama istorija su mokinių amžiumi ir pateikiami pavyzdžiai iš šių laikų gyvenimo, sugretinant istorijos įvykius su dabartimi. Taip pat verta dėmesio vieta apie „Vilko vaikus“ bei integruojanti ir aktuali dalis apie „Misija Sibiras“. Holkausto tema paliesta jautriai, skirta vaikams, skausminga ir sunki tema per vaikų išgyvenimus. Supažindinama su reikšminga Irenos Veisaitės asmenybe, tai mokiniams mažai žinoma informacija. Šalia partizanų išskiriami ir ryšininkai bei rėmėjai, taip parodant, kad galima padėti kovoti ne vien ginklu. Daug dėmesio skiriama „Roko maršui“, Sąjūdžio veiklai, Kovo 11-osios ir Sausio 13-osios datoms. Taip pat didžiulis kiekis informacijos apie užsienio lietuvius, tiek dėmesio istorijos vadovėliuose jiems dar nėra buvę. Pateikta svarbi litvakų- Lietuvos žydų istorija. Jei anksčiau 5 klasėje geriausiu atveju būdavo pateikta sąvoka ir kelios pastraipos, tai dabar mokiniai turės atskirą išsamų skyrių apie tai ir geriau suvoks litvakų reikšmę Lietuvos istorijai. Penktos klasės vadovėlio antra dalis pilna naujovių ir išsamių, įdomių, reikšmingų pasakojimų, padėsiančių formuoti mokinių istorinį Lietuvos vaizdinį.

Apibendrinant galima teigti, kad 5 klasės istorijos vadovėlio II dalis visiškai atitinka bendruosius ir specialiuosius vadovėlių reikalavimus.

Vyr. istorijos mokytojas Dalius Vinciūnas

